

om deze vraag niet bekommerd, daar vóór alles vaststaat, dat Bakunin er geen betrekkingen had : ten minste is niet de geringste aanduiding hierover aan 't licht gekomen en er bestond toenmaals toch niets, waarvan hem de reactie niet beschuldigde. Zijn blik was naar het Oosten gericht ; Pruisen, Saksen, Bohemen, Hongarië zag hij als machtige hulp en ruggesteun der poolsche omwenteling die tegen Rusland gericht was : zegevierden de landen waar de reactie het sterkst woedde, dan boden West- en Noord-Duitschland geen zwaarigheid.

Het is even weinig opgehelderd in hoeverre de regeeringen de te rassche losbarsting der bewegingen uitlokten. De oostenrijksche regeering maakte einde April militaire voorbereidingen in Noord-Bohemen. Volgens den saksischen minister Graaf van Beust⁽⁷⁾ had de koning van Pruisen in April den koning van Saksen uitgenoodigd de grondwet niet te erkennen en in geval van onlusten militaire hulp toegezegd. Beust zond naar Berlijn en drong aan op onmiddellijke bereiding tot den tocht. Het leger ging naar Dresden « na door een beproefden oudgediende reeds langen tijd bewerkt te zijn in geval van een strijd in de straten. »⁽⁸⁾

Indien de grondwet door de revolutionaire partij gebruikt werd als onmiddellijke aanleiding tot den opstand, voor de reactie moest zij eveneens het voorwendsel zijn tot algemeene onderdrukking en haar weigering waarop het leger loerde, was een uitdaging tot de omwenteling.

Bakunin schreef hierover in 1872⁽⁹⁾ : « De reactie zegevierde in gansch Duitschland. Te laat besloot de revolutionaire partij een algemeenen opstand in 't voorjaar 1849 in te richten. In Mei stegen de laatste vlammen der uitgedoofde omwenteling in Saksen, de beiersche Palts en in Dresden op. »

« In 1849 — schreef hij in 1863 om zich tegen zekere aanvallen te verdedigen⁽¹⁰⁾ — als keizer Nikolaas zich met Oostenrijk verbond, om den wettigen opstand der Hongaren te smoren, beproefde